

»Var eg danskur forsætisráðharri, hevði eg spent meg út fyri at varðveitt Føroyar og Grønland í danska ríkinum«

RÍKISFELAGSSKAPURIN Føroyar og Grønland eru 98 prosent av danska ríkinum. Og Grønland er tað mest umráðandi landið í arktiska økinum, so Danmark hevur alkyns orsøkir at røkja ríkisfelagsskapin, heldur Kuupik Kleist, landsstýrisformaður. Sjálvstýri er vegurin at fara. Um Grønland fær fullveldi, ella samstarvið fer at líkjast Commonwealth við felags kongshúsi, er ikki nakað, sum Kuupik Kleist hugsar stórvegis um. »Tað týðningarmesta er, at fólkin her hava ræðið á egnum landi«, slær hann fast í viðtalu við blaðstjóran á Politiken, Bo Lidegaard

Bo Lidegaard, Politiken

Tað stendur nógv upp á spæl í Grønlandi í hesum døgum. Sjálvstýrið frá 2009 hevur givið nýggjar formligar karmar. Samstundis økist altjóða áhugin fyri stóru oynni í tí arktiska. Veðurlagsbroytingarnar seta aðrar treytir fyri framburðin á Norðkollinum, og Grønland hevur saman við ríkisfelagsskapinum virknan lut í stóra strategiska spælinum. Tað snýr seg um markseting av Íshavinum kring Norðpólin. Tað snýr seg um farleiðina til Asia umvegis landnyrðingsleiðina. Og tað snýr seg ikki minst um nýtsluna av olju og málm í grønlensku undirgrundini.

Spurningurin er, hvussu grønlenska samfelagið fer at handfara hesar avbjóðingarnar. Hvat hevur tað at týða fyri íbúgvarnar og fyri ríkisfelagsskapin. Hvar fer framburðurin. Politiken hitti í juni formannin fyri Naalakkersuisut, tað grønlenska landsstýrið, Kuupik V. Kleist fyri at umrøða framtíðarútlini fyri ríkisfelagsskapin. 54 ára gamli stjórnarleiðarin er útbúgvinn sósíonomur og hevur verið virkin í politikki tað mesta av sínum vaksna lívi. Í oo-unum umboðaði hann sín flokk, Inuit Ataqatigiit, í Fólkatínginum, og hann var sjónligur í lítla andstøðuflokkinum á vinstravonginum sum ein av forsprákarunum fyri grønlenskum sjálvstýri. Síðan 2009, tá sosialdemokratisk mið-

flokkurin Siumut misti valdið, hevur Kleist staðið á odda fyri einari samgongu, sum eisini telur lítla borgarliga og liberala flokkin, Demokratarnir. Nú situr hann og skimast út yvir fjørðin og roynir at savna seg um stóra høpið.

Kuupik Kleist, tá tú hyggur út yvir fjørðin og hugsar um framtíðina sum pensjónistur, hvussu ímyndar tú tær Ríkisfelagsskapin tá? Er tað eitt sjálv-støðugt Grønland? Ella er tað eitt Grønland, sum er bundið at Danmark og ríkisfelagsskapinum?

»Tað er lutvíst lætt at hava eina uppbyggjandi dreymanmynd av ríkisfelagsskapinum í framtíðini. Um tað eitur ein ríkisfelagsskapur ella nakað annað, hevur ongan týðning. Eg kundi hugsað mær, at Grønland stendur á egnum beinum bæði búskaparliga og politiskt, men at vit samstarva við Danmark um felags áhugamál, sum gagnar báðum pørtum. Eg skal ikki tosa vegna Føroyar, men eg kann ímynda, at føroyingar hugsar tað sama.«

»Eg havi ofta sagt, at var eg danskur forsætisráðharri, hevði eg spent meg út fyri at varðveitt Føroyar og Grønland í danska ríkinum. Tað vil siga, at eg hevði ikki viljað, at hetta samstarvið við norðurlantisku ognina datt niðurfyri. Tað hevði verið altýðandi, var eg danskur forsætisráðharri.«

Hvørjum hevði tú virkað fyri?

»Eg hevði gjørt mest sum alt fyri framhaldandi at verið í felagsskapi við Føroyar

og Grønland. Tað snýr seg heilt ítøkiliga um 98 prosent av økinum í danska kongaríkinum. Tað sigur seg sjálvt, at tað er vert at hugsa um. Tað fevnir um mest sum alt Norðuratlantshavið,

umframt at Grønland er tað mest umráðandi landið í arkiska økinum, bæði nú og í framtíðini.«

Hvat skal gerast fyri, at ríkisfelagsskapurin, tú tosar um, kann varðveitast?

»Vit hava nú tætt samband við umheimin, men

vit kunnu ikki venda okkum beinleiðis til stjórnarleiðarar, tí vit eru ikki eitt ríki. Tað er Danmark, sum tosar við aðrar stjórnarleiðarar um tað arkiska og grønlenskt viðurskifti annars. Tað er

fram, hvør hevur hvønn leiklut í hesum. Eg havi atgongd til stjórnarleiðarar og hámettar politikkarar í øllum heiminum, tá eg eri einsamallur. Hurðarnar standar opnar. Grønland er eitt altjóða orð í dag.«

Menna okkum alsamt

Tú brúkar ikki stjórnarrættarlig orð, tá tú sigur, at Grønland skal standa á egnum beinum. Er tað eitt sjálvstøðugt Grønland, vit tosa um, ella er tað eitt Grønland, sum er partur av ríkisfelagsskapinum?

»Tað er eitt sjálvstøðugt Grønland í sera tøttum samstarvi við Danmark.«

Hvat er tað fyri skap, tú ímyndar tær? Er Grønland sjálvstøðugur limur í ST, og hava tit suverenans altjóðarrætt? Ella er tað eitt ríkjasamband?

»Eg eri ikki heilt álvuligur við ríkjasamband. Men eg haldi heilt víst, at vit skulu verða sjálvstøðugur limur í ST. Í tíðini, eg havi verið við, hevur eitt skriðulop verið í ríkisskipanarhugsanini og í altjóða felagsskapum. Millum annað ST. Har verður arbeitt við fólki, sum ikki eru eitt ríki. Felagsskapirnir flyta seg stútt og støðugt móti eini upploysing av klassisku fatanini av einum ríki. Tað vil siga, at móguleikarnir standa opnir.«

Kann tú lýsa tað meira gjølla?

»Vit kunnu ímynda okkum eitt slag av samveldi. Hugtakið Commonwealth er kanska orðið fyri tað. Men eg vil ikki vera ov fyrakantaður við hesi ríkisfatánini. Lut-

víst, tí heimurin stendur opin. Lutvíst, tí tá tú tekur avgerðina, skal tú finna besta skapið fyri allar partar. Hvør sigur, at vit skulu flyta okkum innan fyri tað skapið, vit hava í dag? Vit menna okkum alsamt.«

»Vit skulu heldur ikki taka móguleikan frá komandi ættarliðum at taka avgerðir um henda felagsskapin. Eg eri av somu orsøk nakað ullintur, tá tað verður práttað um hetta. Tað er eingin ivi um, at vit arbeiða fyri størri sjálvstýri. Einaferð verður tað eitt sjálvstøðugt Grønland. Tað vil siga, at vit eru eitt fullveldi við fullari ábyrgd av okkara uttanríkispolitikki. Vit hava kanska felags verjupolitikki í onkari samgongu við Føroyar og Danmark.«

»Vit uppliva tvær altjóða rørslur nú. Tann eina virkar fyri, at økini verða sjálvstøðug ríki, ella at bólkur loysa frá ríkjum, teir hava verið bundnir at. Hin rørslan er tað øvugta. Eitt dømi er ES, sum vil hava størri samanbræðing av ríkjum. Hesar rørslurnar virka samstundis. Afturat hesum verða samstarvsøkini fleiri, tí heimurin verður meira globaliseraður. Tað týðningarmesta er, at vit kunnu samstarva um felags áhugamál.«

Hesar rørslurnar vilja hvør sítt. Hvat dámar tær best?

»Sum tjóð flytir Grønland seg ímóti at vera eitt ríki. Tað kann vera, at tað verður ein republik, ella eitt Commonwealth við felags kongshúsi. Tað ger mær ikki so nógv,